

Valtuusto 28.04.2025 § 40

§ 40

KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen raportointi 2021–2024

Valmistelijat / lisätiedot:
Tommila Susanna
Ruhkala Helena
Torniainen Marika
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginhallitus

Valtuusto merkitsee tiedoksi selostuksessa olevan raportin KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta valtuustokaudella 2021-2024.

Käsittely

Päätös

Valtuusto:
Kaupunginhallituksen ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

KulttuuriEspoo 2030 on kaupunkitasoinen ohjelma, joka hyväksyttiin valtuustossa vuonna 9.11.2015, ja päivitetty versio hyväksyttiin 24.1.2022. Ohjelma pohjautuu vahvasti Espoo-tarinaa ja yhteiskehittämiseen asiantuntijoiden, järjestöjen ja kuntalaisten kanssa.

Koska Espoolla on yksi yhteinen strategia, Espoo-tarina, kulttuurin tulevaisuuden linjauksia kutsutaan nimellä KulttuuriEspoo 2030. Espoo-tarina asettaa kaupunkitasoiset tavoitteet, ja KulttuuriEspoo 2030 määrittelee keinoja, joilla niihin voidaan vastata poikkihallinnollisesti.

KulttuuriEspoo 2030 ohjelman tarkoituksena on edistää yhteistyötä niin kaupungin sisällä kuin kuntalaisten ja kumppaneidenkin kanssa. Se antaa toimijoille ja toiminnalle yhteisen henkisen jalustan ja suuntaviivat, joita voidaan toteuttaa kulttuurin ja taiteen näkökulmaa hyödyntäen. Ohjelma on lisännyt aidosti poikkihallinnollista yhteistyötä.

Ohjelman tehtävänä on myös haastaa kaikkia ajattelemaan pidemmälle tulevaisuuteen ja kokonaisuus huomioiden. Yhteisten hyvinvointiin, elin- ja vetovoimaan liittyvien tavoitteiden ja tulevaisuuslinjauksien merkitys on kasvanut entisestään kaupungin uuden organisaation ja elinvoiman tulosalueen myötä.

Toimintaympäristön muuttuminen

KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman päivityksen jälkeen toimintaympäristö ja maailma ovat muuttuneet merkittävästi. Tasan kuukausi ohjelman päivityksen jälkeen alkoi Venäjän ja Ukrainan välinen sota, joka on vaikuttanut yleiseen turvallisuuden tunteeseen ja lisännyt kotoutumistoimenpiteiden ja vieraskielisten palveluiden tarvetta. Vuoden 2023 sote-uudistus ja 1.1.2025 toteutunut TE2024-uudistus toivat suuria muutoksia kuntien palvelurakenteeseen, ja väestön ikääntyminen on lisännyt tarvetta senioreiden hyvinvointia tukeville kulttuuripalveluille. Yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa on kehitetty uusia, innovatiivisia palveluita, jotka vastaavat ikääntyvien tarpeisiin. Kestävä kehitys on noussut entistä tärkeämmäksi tekijäksi toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Digitalisaatio jatkaa etenemistään kaikilla elämänalueilla ja teknologian, erityisesti tekoälyn, käyttöönotto luo uusia mahdollisuuksia ja haasteita toimintatapoihimme. Nämä on huomioitu lisäämällä palveluiden saavutettavuutta. Kokonaisuudessaan KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman monet toimenpiteet lisäävät yhteisöllisyyttä ja sen tuomaa turvallisuuden tunnetta, jonka merkitys korostuu muuttuvassa ja epävarmassa maailmantilanteessa.

Espoolaiseen kaupunkiympäristöön liittyviä merkittäviä muutoksia olivat muun muassa Länsimetron toisen vaiheen valmistuminen 2022 ja pikaraitiotie Raide-Jokerin valmistuminen 2023.

KulttuuriEspoo 2030 -ohjelma ohjaa toimintaa kohti vuotta 2030. Taiteen ja kulttuurin rakentama arvo ulottuu kuitenkin pitkälle tulevaisuuteen, joten ohjelmassa katsotaan myös horisonttiin – kohti vuotta 2050. Uuden Espoo-tarinan valmistumisen myötä aloitetaan uuden KulttuuriEspoo 2040 – ohjelman työstäminen.

Taustaa raportoinnille

KulttuuriEspoo 2030 hyödyntää kulttuurin ja taiteen näkökulmaa koko kaupungin tulevaisuuden linjaamisessa. Kulttuuri ylittää ja läpäisee yhteiskunnan sektoreiden rajat sekä sosiaalisesti että taloudellisesti. Kulttuuripalvelut ja kulttuuriympäristö edistävät tutkitusti hyvinvointia, lisäävät kaupungin elinvoimaisuutta ja vahvistavat kaupungin imagoa. Espoolla on mahdollisuus profiloitua entistä vahvemmin kaupungiksi, jossa kulttuurilla ja taiteella on näkyvä rooli kaupungin kehittämisessä ja asukkaiden hyvinvoinnin lisäämisessä.

Valtuuston hyväksymän KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman tavoitteita toteutetaan toimialoilla ja tulosyksiköissä. Tavoitteita tukevista toimenpiteistä päätetään asiantuntijalautakunnissa sekä normaalin hallinnon ja talousarviokäsittelyjen osana. Ohjelman toimenpiteiden ja tavoitteiden toteutuminen edellyttää eri toimialojen sitoutumista yhteistyöhön. Tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan valtuustokausittain kulttuurilautakunnalle ja valtuustolle. Edellinen raportti käsiteltiin valtuustossa 24.1.2022 (§ 8).

Tavoitteiden ja toimenpiteiden raportointia varten lähetettiin kysely kaupungin eri toimialoille, poikkihallinnollisille kehittämisohjelmille ja yhteistyökumppaneille. Vastauksia saatiin konsernihallinnolta, kaupunkiympäristön toimialalta, kasvun ja oppimisen toimialalta, elinvoiman tulosalueelta ja Enter Espoolta. Tämä raportti on koostettu kyselyn vastauksista. Raportissa esitellään ensin tavoitteiden toteutuminen

ja sen jälkeen kuvataan tavoitteita tukeneita toimenpiteitä. On myönteistä huomata, että asiat ovat edenneet ja monet tavoitteet sekä niitä tukevat toimenpiteet ovat toteutuneet.

KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman tavoitteet:

1. Kulttuuri edistää saavutettavuutta ja turvallisuutta
2. Kulttuuri auttaa osaamisen uusiutumisessa
3. Kulttuuri on osa asukaslähtöistä kaupunkikehitystä
4. Kulttuuri turvaa yhteiskuntarauhaa ja rakentaa yhteisöllisyyttä
5. Kulttuuri rohkaisee yllätyksellisyyteen ja riskinottoon

Tavoitteiden tarkemmat kuvaukset löytyvät painetun ohjelman sivuilta 14–15:

KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman toimenpiteet:

1. Kaupunkiympäristöstä luodaan asukkaille visuaalisesti eheä kokonaisuus
2. Kaupunkiympäristö lisää asukkaiden hyvinvointia
3. Tilojen yhteiskäyttö on monipuolista ja luovaa
4. Espoon kaupungin museon asiantuntijaroolia vahvistetaan
5. Kirjasto on avoin oppimisympäristö, jossa kävijät opettavat toisiaan
6. Kestävä kaupunkikulttuuri on läsnä asukkaiden lähiympäristössä
7. Kulttuurin taloudellisen vaikuttavuuden mittaaminen
8. Kulttuuri vahvistaa kaupungin imagoa ja elinvoimaisuutta

Toimenpiteiden tarkemmat kuvaukset löytyvät painetun ohjelman sivuilta 16–18.

Tavoitteiden raportointi

Espoo-tarinan ja KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman keskeisiä arvoja ovat asukaslähtöisyys, yhdenvertaisuus ja vastuullisuus. Tavoitteena on kestävä tulevaisuus niin taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti kuin kulttuurisesti.

Jokaisella kuntalaisella tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastamiseen ja osaamisen uudistamiseen. Tähän tavoitteeseen on vastattu tarjoamalla runsaasti maksuttomia palveluita, joista osa on digitaalisesti saavutettavia ajasta ja paikasta riippumatta. Painopisteenä ovat olleet erityisesti lapset, nuoret ja ikäihmiset sekä kulttuuripalveluiden saatavuuden huomioiminen eri kaupunginosissa.

Monissa tapauksissa poikkihallinnollinen kehitystyö on tapahtunut kaupungin eri toimialojen ja asiantuntijaorganisaatioiden, kumppaneiden ja asukkaiden yhteistyönä.

Yhdessä suunnitellut palvelut rakentavat yhteisöllisyyttä ja ehkäisevät syrjäytymistä kaikissa ikä- ja sosiaaliryhmissä. Kaupungin ennakkoluuloton ja kannustava lähestymistapa rohkaisee niin kumppaneita kuin palveluiden käyttäjiä yllätyksellisyyteen ja riskinottoon. Kaupungin myöntämät kulttuuriavustukset ovat edistäneet taiteen monimuotoisuutta ja alueiden elinvoimaisuutta.

Tavoite 1. Kulttuuri edistää saavutettavuutta ja turvallisuutta

Espoon yhtenä strategisena tavoitteena on olla Suomen turvallisin kaupunki. Tätä tavoitetta tukee Espoo-tarinaa kirjattu oikeudenmukaisuuden periaate: toimimme avoimesti, oikeudenmukaisesti,

tasa-arvoisesti, yhdenvertaisesti, inhimillisesti ja suvaitsevasti. Saavutettavuus on keskeinen tekijä kulttuuripalveluja suunniteltaessa. Tavoitteena on, että kulttuuripalvelut tavoittavat espoolaiset mahdollisimman laajasti. Espoon kulttuuritalot ovat saavutettavia alueellisesti, fyysisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti. Moninaisuus on otettu huomioon ohjelmasisällöissä, joita toteutetaan myös talojen ulkopuolella eri kaupunginosissa.

Vuonna 2023 Espoon kulttuuritiloissa ja palveluissa otettiin käyttöön turvallisemman tilan periaatteet, jotka laadittiin yhdessä asiakkaiden ja työntekijöiden kanssa. Vuonna 2025 turvallisemman tilan periaatteet laajenevat koskemaan kaikkia Espoon kaupungin käytössä olevia tiloja, palveluita, tapahtumia ja tapaamisia. Espoo edellyttää turvallisemman tilan periaatteiden noudattamista ja saavutettavuussuunnitelmaa myös vakiintuneilta kumppaneiltaan, jotka toteuttavat kaupungin kulttuuripalveluja kulttuurilautakunnan myöntämällä vuosiaavustuksella.

Espoo-tarinaa sisältyy ajatus siitä, että jokaisella espoolaisella lapsella ja nuorella olisi vähintään yksi mielekäs harrastus. KULPS - Lasten ja nuorten kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopolun toteuttaminen on tapahtunut suomenkielisen opetuksen ja varhaiskasvatuksen, ruotsinkielisten sivistyspalvelujen, kulttuurin tulosityksikön ja liikunnan ja urheilun tulosityksikön yhteistyönä. KULPSia on kehitetty vaikuttavuuden arvioinnilla, jonka tuloksena palvelut ovat aiempaa aktiivisemmin ja tasavertaisemmin käytössä espoolaisessa esi- ja perusopetuksessa. Vaikuttavuudella johtamisen pilotin raportti valmistui 2024.

Kulttuurikurkkaus-toimintamalli on vakiintunut varhaiskasvatukseen. Kasvun ja oppimisen toimialan ja kulttuurin tulosityksikön yhteistyönä kehittämä malli tarjoaa taide- ja kulttuurisisältöjä lapsille ja koulutussisältöjä kasvattajille. Kulttuurikurkkaus toimii kaikissa kaupungin omista päiväkodeissa (166 kpl) ja lisäksi 94 ostopalvelupäiväkodissa. Vuosittain palvelu tavoittaa 6 700 espoolaista lasta.

Ryhmään kuuluminen ja mielekäs tekeminen ovat tärkeitä asioita henkiselle hyvinvoinnille. Espoon harrastuspolku tarjoaa noin 250 erilaista maksutonta harrastusryhmää 3.-9.-luokkien lapsille ja nuorille koulupäivän jälkeen kouluilla, koulujen läheisyydessä tai etäyhteydellä. Tavoitteena on tukea lasten ja nuorten osallisuutta, toimijuutta, turvallisuutta ja kiinnittymistä yhteiskuntaan ja yhteisöön. Harrastukset suunnitellaan lasten ja nuorten toiveiden pohjalta, ja harrastusryhmiä ohjaa monipuolinen joukko erilaisia toimijoita e-urheilusta, liikunnasta sekä taide- ja kulttuurikentältä. Espoon harrastuspolku toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön harrastamisen Suomen mallia Espoossa. Toiminnassa on mukana 83 koulua ja yli 2000 osallistujaa, joista 25 % on uusia harrastajia, joilla ei ollut aiemmin muita ohjattuja harrastuksia. Toiminnan mahdollistaa kulttuurin ja liikunnan tulosityksiköiden, kasvun ja oppimisen toimialan sekä tilapalveluiden saumaton yhteistyö. Lisäksi nuorille tarjotaan maksuttomia pääsylippuja espoolaisiin kulttuurikohteisiin.

Senioreiden kulttuuripalveluita on toteutettu yhteistyössä hyvinvointialueen ja useiden muiden toimijoiden kanssa. Senioripaku Välkky vie kulttuuri- ja liikuntapalveluja ikäihmisten luokse. Toiminta toteutetaan liikunta- ja kulttuuripalveluiden, kirjastopalveluiden, Omnia Espoon työväenopiston, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sekä järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden yhteistyönä, jossa myös ikäihmiset osallistuvat toiminnan suunnitteluun. Kulttuuriketju-toimintamallissa taide- ja kulttuurielämyksiä viedään ikäihmisille ja hoitohenkilökunnalle espoolaisiin

hoivakoteihin, palvelutaloihin ja -keskuksiin. Esimerkiksi vuonna 2023 toteutettiin yhteensä 92 esitystä tai työpajaa, jotka välitettiin Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toimipisteisiin Gigle-palvelun avulla. Espoo on ollut mukana kansalliseen ikäohjelmaan (IKO) liittyvissä Etsivän kulttuurisen vanhustyön hankkeissa, joista IKO2 toteutui pääasiassa vuonna 2023. Sen aikana luotiin palvelupolkuja, joiden avulla voidaan löytää heikoimmassa asemassa olevia ikäihmisiä, jotka eivät vielä olleet muiden palveluiden piirissä tai olivat esimerkiksi koronan takia passivoituneet. Hankkeen aikana järjestettiin osallistavaa työpajatoimintaa Matinkylässä, Soukassa ja Leppävaarassa. Hanke toteutettiin yhteistyössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa ja muina hankekumppaneina olivat Rovaniemen, Jyväskylän, Oulun, Kuopion ja Seinäjoen kaupungit.

Valtuustokaudella 2021-2024 on jatkettu Kaikukortti-palvelua, joka parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien henkilöiden mahdollisuuksia nauttia taiteesta ja kulttuurista maksutta. Kaikukorttimallissa kulttuurin tulosityksikkö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveyspalveluiden, hyvinvointialueen, työllisyyspalveluiden, yhdistysten ja seurakuntien kesken.

Kulttuurilautakunnan myöntämät kulttuuriavustukset edistävät merkittävästi kulttuurin saavutettavuutta. Avustukset lisäävät yhteisöjen toimintaedellytyksiä, ja yhteisöön kuulumisen lisää tutkitusti asukkaiden turvallisuuden tunnetta. Avustuksia myönnetään taide- ja kulttuuriyhdistyksille, kotiseutuyhdistyksille, taiteen perusopetuksen oppilaitoksille sekä ammattimaisille taide- ja kulttuuriyhteisöille. Lisäksi kaupunki jakaa avustuksia lyhyempiin projekteihin ja tapahtumien järjestämiseen, jotka mahdollistavat monipuolista tekemistä ja kokemista asukkaille ympäri Espoota. Suomen kansalaisuuden saaneita espoolaisia kannustetaan tutustumaan kotikaupunkinsa kulttuuri- ja liikuntatarjontaan Espoo ♥ Kansalainen -ohjelman kautta.

Tavoite 2. Kulttuuri auttaa osaamisen uusiutumisessa

Kulttuurin harrastaminen lisää tutkitusti oppimismyönteisyyttä ja valmiuksia osaamisen uusiutumiseen (Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset 2024. Selvitysraportti. Kasalaisfoorumi 2024). Espoossa tätä kehitystä tukee vahva poikkihallinnollinen yhteistyö kasvun ja oppimisen toimialan, kulttuurin tulosityksikön ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kesken.

Espoon kaupunginkirjasto tarjoaa kaikenikäisille maksutonta pienryhmäopetusta arjen monilta osa-alueilta sekä tiloja ja välineitä harrastamiseen ja itsensä kehittämiseen. Kirjaston tapahtumatuotannossa on panostettu kuntalaisten ja yhteisöjen omien tapahtumien mahdollistamiseen sekä erilaisten yhteistyötapahtumien osuuden kasvattamiseen. Yhteistyössä kasvun ja oppimisen toimialan ja Postin kanssa on kehitetty Lentävät laatikot -palvelu, jossa espoolaiset päiväkodit saavat säännöllisesti vaihtuvaa, lastenkirjastotyön ammattilaisten valitsemaa kirjallisuutta. Vuoden 2024 lopussa palvelussa oli mukana 174 päiväkotiryhmää.

Espoossa on 18 taiteen perusopetuksen oppilaitosta, jotka järjestävät opetusta kahdeksassa taiteen perusopetuksen oppiaineessa. Peruskoulujärjestelmän ulkopuolella tapahtuva opetus on maksullista, ja opettajat ovat taiteenalojen koulutettuja ammattilaisia. Espoon kaupunki tukee taiteen perusopetusta antavia yhteisöjä vuosiavustuksilla. Taiteen perusopetus toteutuu poikkihallinnollisena yhteistyönä, jossa ovat Espoon kaupungin tilapalvelut, kulttuurin tulosityksikkö ja laaja joukko

kulttuuriyhteisöjä. Tilojen joustavan käytön myötä opetukseen voi osallistua lähellä omaa kotia. Kaupungin tilaama selvitys taiteen perusopetuksen tilasta Espoossa valmistui vuonna 2022.

Kulttuurin palvelualueiden verkkosisällöt tarjoavat kulttuurista tietoa ja elämyksiä joustavasti ajasta ja paikasta riippumatta. Verkkosisältöjen tuottamisessa kulttuurin palvelualueet tekevät yhteistyötä mm. tietohallinnon kanssa. Verkkosisältöjä ovat mm. kirjastojen e-aineistot, kaupunginorkesteri Tapiola Sinfoniettan kausikonserttien striimaukset ja tallenteet, kaupunginmuseon historiasisällöt virtuaalimuseoissa ja näyttelyissä sekä KulttuuriEspoo.fi -verkkosivusto.

Maahanmuuttaneille korkeasti koulutetuille naisille suunnattu Valokeila työnhakuun -hanke toteutettiin vuonna 2022 työllisyys- ja kulttuuripalveluiden sekä Espoon kaupunginteatterin yhteistyönä. Hankkeen tavoitteena oli lisätä osallistujien valmiuksia tuoda esiin osaamistaan ja edistää siten heidän työllistymistään. Hankkeen tulokset ovat olleet positiivisia.

Kaupungin henkilöstön osaamisen uusiutumista, kuten kulttuurin palvelualueen johtamiskoulutus, on toteutettu yhteistyössä Aalto-yliopiston ja Metropolian kanssa.

Tavoite 3. Kulttuuri on osa asukaslähtöistä kaupunkikehitystä

Kulttuurin tulosityksikössä kaupunkikehitys on aidosti asukaslähtöistä. Asukkaita osallistetaan kulttuuripalveluiden ideointiin erilaisten vakiintuneiden osallisuusryhmien, kuten asukasyhdistysten kautta. Lisäksi kaupunki tarjoaa tiloja eri puolilla Espoota asukkaiden luovan toiminnan esittelyyn.

Lippulaivan kirjasto avattiin Espoonlahteen vuonna 2022. Kirjasto suunniteltiin yhdessä asukkaiden kanssa, ja keskeisinä lähtökohtina olivat kestävä kehitys ja yhteisöllisyys. Espoon kaupunginmuseon koulumuseo Lagstadista on kehittymässä omaehtoiseen ja yhteisölliseen toimintaan keskittyvä kohtaamispaikka, jota museo kehittää yhdessä asukkaiden kanssa.

KulttuuriTapiolan kokonaisuutta on kehitetty aktiivisesti kulttuuriympäristön toimialan, konsernihallinnon, kulttuurin tulosityksikön ja asukkaiden yhteistyönä: Museo Leikki ja Suomen kello- ja korumuseo Kruunu siirtyivät uusiin toimitiloihin vuosina 2021 ja 2022. Näyttelykeskus WeeGeen piharemontissa uudistettiin WeeGeen, Museo Leikin ja Suomen kello- ja korumuseo Kruunun yhteinen piha-alue. Espoon kulttuurikeskuksen poikkihallinnollinen kehittämisprojekti käynnistyi 2024.

Espoon kaupungin julkisen taiteen periaatteet ovat vakiintuneet osaksi säännöllistä poikkihallinnollista toimintaa. Kaupunginjohtajan päätöksellä perustetun Julkisen taiteen poikkihallinnollisen työryhmän tehtävänä on varmistaa, että toimialoilla on tieto tulevista ja käynnissä olevista julkisentaiteen hankkeista sekä huolehtia tiedonkulusta toimialojen välillä. Espoossa on noin 800 julkista taideteosta, ja niiden valintaan osallistetaan myös asukkaita. Julkisia taideteoksia on ulkotilojen lisäksi kaupungin eri toimitiloissa, kuten sairaaloissa, päiväkodeissa, palvelutaloissa, uimahalleissa ja metroasemilla. Taide on yksi keskeisistä keinoista rakentaa alueidentiteettiä ja kiinnostavaa, merkityksellistä sisältöä julkisiin tiloihin.

Tavoite 4. Kulttuuri turvaa yhteiskuntarauhaa ja rakentaa yhteisöllisyyttä Ihmiset viettävät yhä enemmän aikaa virtuaalisissa ympäristöissä, jolloin korostuu kaupunkitilojen ja kaupungin kulttuuripalveluiden rooli yhteisöllisyyden tunteen synnyttäjänä.

Kaupungin julkiset tilat ovat parhaimmillaan tiloja, joissa erilaiset ihmiset haluavat kohdata ja viettää aikaa yhdessä. Kaupungin yhdessä kumppaneiden kanssa tuottamat kulttuuripalvelut vahvistavat parhaimmillaan itsetuntemusta ja vuorovaikutustaitoja, lisäävät harrastajien sosiaalisia suhteita, vähentävät yksinäisyyttä ja vahvistavat yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunnetta.

Espoossa kulttuurin ja taiteen yhteisöllinen vaikutus mahdollistuu laajan poikkihallinnollisen yhteistyön tuloksena. Kulttuuripalveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan mahdollisimman laajasti kaupunki- ja väestörakenne.

Espoo-päivä on kaupungin asukkaiden yhteinen juhla, jolloin kaupunki täyttyy maksuttomista ja kaikille avoimista tapahtumista. Ohjelma toteutetaan Espoon kaupungin eri toimialojen, paikallisten asukkaiden, yhteisöjen ja yritysten kanssa.

Espoossa on laaja kirjo erilaisia vuosittaisia festivaaleja musiikista elokuvaan, joita toteuttavat yhteisöt, joille Espoon kaupunki myöntää vuosiavustusta. Joukossa on myös monikulttuurisia tapahtumia ja taideprojekteja, jotka edistävät yhteiskuntarauhaa lisäämällä kulttuurienvälistä ymmärrystä, vuorovaikutusta ja suvaitsevaisuutta.

Espoon kaupunginkirjaston palvelut perustuvat maksuttomuuteen, ja ne tarjoavat kaikille avoimia tilaisuuksia tehdä, kokea ja nauttia kulttuurista. Toiminta tukee yhteisöllisyyttä ja mahdollistaa asukkaiden omat tapahtumat ja tilaisuudet.

Aktiivinen työ eri syistä syrjäytymisvaarassa olevien löytämiseksi ulottuu lapsista ikäihmisiin. Tässä on saatu hyviä tuloksia erityisesti Espoon harrastuspolulla ja etsivän kulttuurisen vanhustyön IVO2-hankkeessa.

Tavoite 5. Kulttuuri rohkaisee yllätyksellisyyteen ja riskinottoon

Espoo-tarina kannustaa kokeiluihin ja uudenlaiseen yhteistyöhön. Uusia toimintamalleja etsitään ja toteutetaan rohkeasti koko kaupunkiorganisaatiossa. Koulu- ja kirjastotilojen harrastuskäyttöä on tehostettu tilapalveluiden, kasvun ja oppimisen toimialan, kulttuurin sekä liikunta- ja urheilu tulosityksiköiden onnistuneena yhteistyönä. Kestävän kehityksen ohjelmassa on testattu uusia konsepteja, kuten Keran alueen hankkeita. Kulttuurin tulosityksikössä testattiin KUPLA-klubin toimintaa yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Kirjasto on kehittänyt toimintaansa rohkeasti ja palkitusti oppimisen, kohtaamisten ja jakamisen keskittymäksi: jakamis- ja kiertotaloudessa kaikkea ei tarvitse omistaa itse. Luovia ratkaisuja toteutetaan yli toimialojen, esimerkiksi kirjastoautoa käytetään sekä ikäihmisten palveluja välittävänä Senioripakuna että erilaisten toimintojen esittelyyn kaupunkitapahtumissa.

Kaupungin tuki taiteelle ja kulttuurille lisää Espoon elinvoimaisuutta monin tavoin. Vuosiavustukset ja lyhytaikaiset projekti- ja tapahtuma-avustukset sekä ammattitaiteilijoille myönnettävät taiteilija-apurahat mahdollistavat osaltaan taiteen luomisen sekä monipuolisten taide- ja kulttuuripalvelujen toteutumisen.

Toimenpiteiden raportointi

Edellä kuvattuja KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman tavoitteita on saavutettu strategisesti suunnitelluilla toimenpiteillä. Toimenpiteitä on toteutettu poikkihallinnollisesti sekä yhteistyössä kumppaneiden ja asukkaiden kanssa.

Valtuustokauden 2021-2024 toimenpiteitä yhdistää pyrkimys asukkaiden hyvinvoinnin ja kaupungin elinvoimaisuuden vahvistamiseen. Toimenpiteet kohdistuvat kestävästi toteutettuihin ja hyvinvointia tukeviin kulttuuripalveluihin ja -tiloihin, kulttuuriympäristöön, luoviin tilaratkaisuihin, kaikille avoimiin oppimisympäristöihin sekä kulttuurin positiivisiin vaikutuksiin hyvinvointitaloudelle ja Espoo kaupunki-imagolle.

Toimenpide 1. Kaupunkiympäristöstä luodaan asukkaille visuaalisesti eheä kokonaisuus

Kaupunkiympäristö, kuten kadut, puistot, rakennukset ja liikennejärjestelmät, ovat läsnä jokaisen espoolaisen arjessa. Kaupunkiympäristön suunnittelussa yhtenä tavoitteena on usein toimiva ja viihtyisä elinympäristö. KulttuuriTapiolan poikkihallinnollinen kehittäminen on tästä yksi esimerkki.

Myös Espoon yleiskaava 2060:n suunnittelua on tehty poikkihallinnollisesti ja asukkaita osallistaen: yleiskaavaa on esitelty mm. asukasilloissa, jotka on järjestetty kaupunkiympäristön toimialan, kaupunginmuseon ja -kirjastojen yhteistyönä.

Kaupunginmuseo on toiminut Espoon maankäytön suunnittelun ja rakentamisen lupa-asioiden yhteydessä kulttuuriympäristön ja kaupunkikuvan asiantuntijana. Elinvoiman yhteiset kaavoituslausunnot on huomioitu uusien koulujen suunnittelussa.

Espoon kaupungin julkisen taiteen periaatteet ovat vakiintuneet osaksi poikkihallinnollista toimintaa, ja taide elävöittää yhä useampia kaupunkinäkymiä. Toimintaa ohjaa julkisen taiteen työryhmä.

Elinympäristö vaikuttaa hyvinvointiin, ja Espoon kaupunkirakenne runsaine viheralueineen luo hyvät lähtökohdat hyvinvoinnin ylläpitämiselle ja edistämiseksi: lähiympäristöä ja -luontoa hyödynnetään oppimisympäristönä varhaiskasvatuksessa sekä perus- ja lukiokoulutuksessa. Lisäksi kaupunkirakenne itsessään luo hyvät olosuhteet ohjatuille ja omaehtoisille luontoharrastuksille.

Toimenpide 2. Kulttuuriympäristö lisää asukkaiden hyvinvointia

Kulttuuriympäristö keskittyy kulttuuriperintöön, taiteeseen ja historiaan. Siihen liittyvät esimerkiksi museot, historialliset rakennukset ja kulttuuritapahtumat. Näiden kautta säilytetään ja edistetään kulttuuriperintöä, tarjotaan tilaisuuksia kulttuurielämyksiin ja edistetään yhteisön kulttuurista identiteettiä.

Vuonna 2022 julkaistu Espoon kulttuuriympäristöohjelma suunniteltiin eri toimialojen välisenä yhteistyönä. Ohjelma luo pohjan kulttuuriympäristöä koskevalle päätöksenteolle ja suojelutyölle. Sen tavoitteena on tunnistaa Espoon arvokkaat kulttuuriympäristöt ja pohtia yhdessä kuntalaisten ja yhteisöjen kanssa niiden käyttömahdollisuuksia.

Espoossa kulttuuriympäristön vaalimista edistetään myös kaupunginmuseon Adoptoi monumentti –toiminnalla, jossa vapaaehtoisten ryhmä voi ottaa hoidettavakseen jonkin huolenpitoa tarvitsevan espoolaisen kohteen, kuten muistomerkin tai muinaisen asuinpaikan. Toiminnasta hyötyvät kaikki osapuolet: kaupungin kulttuuriympäristö säilyy, hoidettu elinympäristö lisää asukkaiden hyvinvointia ja vapaaehtoiset hyötyvät mielekkään harrastuksen tuomista hyvinvointivaikutuksista.

Länsimetro Oy on rakentanut arkkitehtuuriltaan ja visuaaliselta ilmeeltään korkeatasoisia ja materiaaleiltaan kestäviä metroasemia Espooseen. Kunkin aseman arkkitehtuuri heijastaa alueensa kaupunkikuvaa mm. materiaalien, valaistuksen ja julkisen taiteen kautta. Kakkosvaiheen viisi uutta metroasemaa Matinkylästä Kivenlahteen valmistuivat vuonna 2022. Arkkitehtuurilla ja taideteoksilla on vaikutusta sekä asukkaiden hyvinvoinnin lisääntymiseen että Espoon kaupunki-imagon vahvistumiseen.

Tarvaspään alueen kehittämisen poikkihallinnollinen suunnittelu on aloitettu yhteistyössä Gallen-Kallelan museon kanssa. Tavoitteena on lisätä alueen elinvoimaa niin, että se tukee kuntalaisten virkistysmahdollisuuksia.

Toimenpide 3. Tilojen yhteiskäyttö on monipuolista ja luovaa

Tilojen yhteiskäyttöä on kehitetty tilapalveluiden, kulttuurin tulosityksikön, liikunnan ja urheilun tulosityksikön ja konsernihallinnon yhteistyönä. Yhteistyön tuloksena on syntynyt luovia tilankäytön ratkaisuja.

Koulujen tiloissa järjestetään monipuolista toimintaa, kuten taiteen perusopetusta ja harrastusryhmiä. Espoon harrastuspolun ja taiteen perusopetuksen toiminta tapahtuu suurimmaksi osaksi Espoon koulutiloissa. Osa harrastuspolun harrastuksista järjestetään etänä tai kaupungin muissa tiloissa, kuten kirjastoissa.

Kirjastojen tiloissa on erilaisia asukkaille suunnattuja palveluita, kuten perinteinen lainaustoiminta, nuorten paja ja senioreiden neuvonta. Kirjastot tarjoavat tiloja myös asukkaille ja asiakkaille omien tapahtumien järjestämiseen.

Kaupunginmuseo on kehittänyt kumppaneidensa kanssa koulumuseo Lagstadista omaehtoiseen ja yhteisölliseen toimintaan keskittyvän kohtaamispaikan, jota espoolaiset yhteisöt, oppilaitokset ja yhdistykset voivat käyttää omatoimisesti.

Keran alueen väliaikainen kulttuurin, liikunnan ja kokeilujen luova keskus on viitoittanut tietä tulevaisuuden Keralle, jonka tavoitteena on kehittyä kansainväliseksi kiertotalouden esimerkkialueeksi.

Toimenpide 4. Espoon kaupunginmuseon asiantuntijaroolia vahvistetaan

KAMU Espoon kaupunginmuseo on toiminut kulttuuriympäristöviranomaisena kaupungin kaava-, korjaus- ja rakentamisasioiden valmistelussa. Kaupunginmuseolla on asiantuntijarooli kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjaamisen, restauroinnin ja konservoinnin puitesopimuksessa.

Tilapalvelut-liikelaitos on tehnyt yhteistyötä Espoon kaupunginmuseon ja museoviraston kanssa merkittävien korjaushankkeiden osalta Espoon alueella.

Kaupunkisuunnittelukeskus ja kaupunginmuseo tuottivat yhteistyössä KAMU WeeGeelle yleiskaavan, Espoon tulevaisuuteen liittyvän näyttelyn ja yleisötapahtumia.

Urkki (Uudemman rakennuskannan kartoitus ja inventointi), maankäytön yhteistyöelin ja kaupunginmuseo kokoontuvat säännöllisesti pohtimaan Espoon uudemman rakennuskantaan liittyviä tarpeita. Tästä esimerkkinä Espoon kaupunginmuseon ja Ympäristö- ja rakennusvalvontaviraston sekä kaupunkisuunnittelun yhteistyönä suoritettava 1980–1990-luvun rakentamisen kokonaisinventointi.

Toimenpide 5. Kirjasto on avoin oppimisympäristö, jossa kävijät opettavat toisiaan

Poikkihallinnollisen yhteistyön tuloksena Espoon kaupunginkirjaston aluekirjastot sijaitsevat liikenteen solmukohdissa, ja omatoimikirjastot mahdollistavat laajat aukiolot myös Espoon pienemmissä kaupunkikeskuksissa. Kirjastoauto Väkky kiertää kouluissa, jotka sijaitsevat hankalan matkan päässä kirjastoista, tai joissa on erityisen tuen tarpeessa olevia ryhmiä.

Kirjastojen tilat ovat asiakkaiden käyttöön mahdollisimman monipuolisesti: kirjasto on ihmisten oma tapahtuma-alusta. Kirjastoissa voi opiskella, harrastaa (pajat), työskennellä ja järjestää tapahtumia.

Pisa-tulokset ovat osoittaneet, että Suomessa lasten lukutaito on laskenut. Espoossa tähän tilanteeseen on vastattu KULPS-kirjastopolulla, jonka tavoitteena on, että jokainen espoolainen oppilas vierailee kirjastossa vähintään kerran lukuvuoden aikana. Toiminta on osa KULPS-kulttuuri- ja liikuntapolkua, joka toteutetaan suomenkielisen opetuksen ja varhaiskasvatuksen, ruotsinkielisten sivistyspalvelujen, kulttuurin tulosyksikön ja liikuntapalvelujen yhteistyönä.

Yhteistyössä kasvun ja oppimisen toimialan ja Postin kanssa on kehitetty Lentävät laatikot -palvelu, jossa espoolaisiin päiväkodeihin lähetetään säännöllisesti lastenkirjastotyön ammattilaisten valitsemaa kirjallisuutta.

Kirjastot ovat avoimia tiloja, joten saavutettavuutta ja turvallisen tilan periaatteita kehitetään jatkuvasti yhteistyössä kaupungin eri toimialojen kanssa.

Toimenpide 6. Kestävä kaupunkikulttuuri on läsnä asukkaiden lähiympäristössä

Kestävällä kaupunkikulttuurilla tarkoitetaan kaupunkielämän ja -ympäristön kehittämistä siten, että se tukee sekä yksilöiden että ympäristön hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Tämä pitää sisällään muun muassa asukkaiden osallistamisen, eri kulttuurien ja luonnon monimuotoisuuden huomioimisen, kiertotalouden ja resurssitehokkuuden.

Espoossa kestävää kaupunkikulttuuria on edistetty poikkihallinnollisesti esimerkiksi asukkaiden aktiivisella osallistamisella, alueellista toimintaa kehittämällä ja suunnittelemalla digitaalisilla palveluilla eri kohderyhmille.

Vuonna 2023 käynnistyneessä Tulevaisuustarinoita-konseptissa kaupunkikulttuuria suunnitellaan kestävä kehityksen teemojen ympärille. Konseptia on toteutettu poikkihallinnollisesti muun muassa kaupunkiympäristön toimialan, kasvun ja oppimisen toimialan, kulttuurin tulosyksikön ja asukkaiden yhteistyönä. Tulokset näkyvät esimerkiksi Kivenlahden alikulkutunnelin maalauksena, jonka palvelutalon asukkaat ja koululaiset ovat tehneet yhdessä.

Lähikulttuuri- ja projektiavustukset mahdollistavat asukkaiden omaehtoisen toiminnan laajasti Espoon eri alueilla, esimerkiksi osana Espoo-päivän tarjontaa ja kaupunginosien omina tapahtumapäivinä. Kaupunkitapahtumat Espoo koordinoi ja tukee asukkaita, yhteisöjä ja yrityksiä Espoo-päivän tapahtumien järjestämisessä.

Uusia avustusperiaatteita on valmistelu laajalla yhteistyöllä ja kumppanien kanssa. Uudet avustusperiaatteet tulivat voimaan 1.1.2025. Suuri osa avustusasioinnista tapahtuu sähköisessä järjestelmässä. Järjestelmää suunniteltaessa käyttäjälähtöisyys huomioitiin tiiviissä yhteistyössä asiakkaiden kanssa.

Espoon kaupunginmuseo julkaisi vuonna 2024 Digistrategia-oppaan museoiden digipalveluiden kehittäjille. Toimintamallin tavoitteena on ohjata kestävien ja yhteiskunnallisesti vaikuttavien digitaalisten palveluiden luomiseen. Kaupunginmuseo on tuottanut yhteistyössä kumppaneiden kanssa digitaalisia sisältöjä, esimerkiksi verkossa olevia 360-kierroksia museon näyttelyissä. Kaupunginorkesteri Tapiola Sinfonietta siirtyi painetuista käsiohjelmista sähköisiin vuonna 2024. Parhaillaan orkesterissa on käynnissä siirtyminen sähköiseen nuotistoon.

Espoon kaupunki on mukana Helsingin kaupungin koordinoimassa Estradi-hankkeessa, jossa tuotetaan etäkulttuuripalveluita ikäihmisille. Espoon harrastuspolun poikkihallinnollisesti tuotetut e-harrastukset mahdollistavat harrastamisen myös syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille.

Kestävän kehityksen periaatteet huomioidaan laajasti huomioiminen koulujen opetussuunnitelmissa sekä kulttuuritilojen ja -toiminnan kehittämisessä. Lasten ja nuorten kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopolku KULPSin palvelutuottajien joukossa ovat olleet Kierrätyskeskus ja Luontokeskus Haltia, ja korona-aikana esitykset ja työpajat olivat kokonaan ulkotiloissa ja luonnossa.

Vuonna 2022 avatun Lippulaivan kirjaston suunnitteluun osallistettiin asukkaita, ja keskeisinä lähtökohtina olivat kestävä kehitys ja yhteisöllisyys: kierrätyskalustus toteutettiin yhteistyössä Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen kanssa ja yhteisöllisyys huomioitiin tilaratkaisuissa.

Toimenpide 7. Kulttuuri hyvinvointitalouden osana

Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on läpileikkaava perusajatus kulttuurin tulosyksikön poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

Kliinisissä ympäristöissä taiteen ja taiteellisen toiminnan on todettu mm. vähentävän fyysisiä ja psykologisia oireita ja parantavan hoitotuloksia (Näkökulmia taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista, Sitra 2017).

Kulttuuripalveluja mitataan ja seurataan talouden tunnuslukujen lisäksi hyvinvointia mittaavilla indikaattoreilla. TEAviisari (terveyden edistämisen

vertailutietojärjestelmä) näyttää kunnan ja hyvinvointialueen terveydenedistämistyön suunnan. Terveysenedistämisaktiivisuuden (TEA) ulottuvuudet kuvaavat kulttuuritoiminnan eri näkökulmia ja niiden vaikutusta kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen. Espoossa kulttuurin TEA-viisarin tulos on valtuustokauden aikana ollut pääasiassa hyvä. Parannusta on tapahtunut terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden seurannassa, väestöryhmien tarveanalyysissä sekä kaupunkiorganisaation terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ydintoiminnoissa. Näitä tietoja hyödynnetään muun muassa kulttuurikasvatusta sekä taide- ja kulttuuriharrastamista suunniteltaessa, erilaiset kohderyhmät huomioiden.

Kulttuurihyvinvointia on edistetty myös muun muassa yleisötyöllä, joka on osallistavaa, sivistävää ja hyvinvointia lisäävää taidelähtöistä toimintaa yleisöjen ja taiteentekijöiden välillä. Yleisötyötä eri puolilla Espoota toteuttavat kaupunginorkesteri Tapiola Sinfonietta ja kaupunginmuseo. Kulttuuritalojen ohjelmistot sekä Espoon eri alueille viedyt kulttuurisisällöt tähtäävät asukkaiden hyvinvoinnin, osallistumisen ja yhteiskuntaan integroitumisen lisäämiseen. Espoon Senioripaku Väkky vie kulttuuri- ja liikuntapalveluja ikäihmisten luokse. Kulttuuriketju-toimintamalli välittää taide- ja kulttuurielämyksiä ikäihmisille ja hoitohenkilökunnalle espoolaisiin hoivakoteihin, palvelutaloihin ja -keskuksiin. Kaikukortti parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien henkilöiden mahdollisuuksia nauttia taiteesta ja kulttuurista maksutta. Palveluja toteutetaan poikkihallinnollisesti, yhteistyössä kumppaneiden ja asukkaiden kanssa.

Kokonaisuudessaan kulttuurin tulosalueen hyvinvointia mittaavien indikaattorien käyttötavat ovat kehittyneet valtuustokauden 2021-2024 aikana, ja esimerkiksi kouluterveyskyselyn tietoja hyödynnetään osana lasten ja nuorten palveluja.

Toimenpide 8. Kulttuuri vahvistaa kaupungin imagoa ja elinvoimaisuutta

Kulttuuripalvelut vahvistavat kaupungin kilpailukykyä ja kuntalaisten hyvinvointia yhteistyön, rohkeiden kokeilujen ja luovan tekemisen kautta. Luovien alojen toimintaedellytyksiä kehitetään elinkeinon tulosityksikön, Business Espoon ja kulttuurin tulosityksikön kesken. Tätä toimintaa tukee vakiintunut yhteistyö Aalto-yliopiston kanssa. Otaniemen alueen toimijoita on tuettu luovuuden kampuksen edistämiseksi, esimerkiksi myöntämällä kaupungin avustuksia opiskelijoiden Espoossa tekemiin elokuviin.

Kaupungin kansainvälisyyttä on tuettu poikkihallinnollisella yhteistyöllä. Esimerkiksi korkeasti koulutettujen maahanmuuttajajanaisten työllistymistä on edistetty kulttuuripalveluiden ja työllisyyspalveluiden yhteistyönä, kaupungin kotouttamistoimenpiteisiin sisältyviä Hello Espoo -tapahtumina on toteutettu poikkihallinnollisesti, yhteistyössä useiden yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa. Kansainvälisten yhdistysten toimintaa on tuettu kaupungin avustuksilla, mikä näkyy kaupunkikuvassa muun muassa uusina monikulttuurisina tapahtumina.

Vuonna 2022 EMMA - Espoon modernin taiteen museossa avautui kansainvälisessä mittakaavassa merkittävä suomalaisen keramiikka- ja lasitaiteen kokoelma Collection Kakkonen. Museoon pitkäaikaisesti talletettu taidekokoelma Collection Kakkonen vahvistaa Espoon kulttuuripalvelujen kokonaisuutta.

Yhteistyössä muiden toimialojen kanssa strategisesti suunnitellun ja toteutetun KulttuuriEspoo 2030 –ohjelman toimenpiteet ja tavoitteet luovat ja vahvistavat paikallista identiteettiä ja kaupungin elinvoimaisuutta. Poikkihallinnollinen toteutus lisää kulttuuritoiminnan vaikuttavuutta. Kulttuuri on vetovoimatekijä, joka tuo kaupunkiin lisää matkailijoita, luo työpaikkoja ja houkuttelee uusia asukkaita. Espoon kulttuuripalveluiden korkea laatu ja monipuolisuus lisäävät myös kaupungin kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä. Tästä ovat esimerkkeinä kansainvälisesti palkitut kirjastopalvelut sekä orkesterin ja kumppaneiden saamat tunnustukset, joista viimeisimpänä & Espoon teatterin saama Vuoden Teatteri -palkinto.

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 15.04.2025 § 112

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mykkänen Kai

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee tiedoksi selostuksessa olevan raportin KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta valtuustokaudella 2021-2024.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Liitteet

Oheismateriaali

- KulttuuriEspoo 2030 -ohjelma (2015)
- KulttuuriEspoo 2030 -ohjelman päivitetty versio (2022)

Tiedoksi